NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Når du skal lede en samtalegruppe

Hvad skal der til for at skabe gode forløb i samtalegrupper for personer med demens eller pårørende? Flere faktorer spiller ind og påvirker hinanden. Her kan du læse om overvejelser, du kan gøre dig, når du skal forberede en samtalegruppe.

Den didaktiske relationsmodel

Didaktik betyder undervisningslære og drejer sig om alle forhold, der har med undervisning at gøre. *Den didaktiske relationsmodel* fra Hiim og Hippe kan give dig inspiration til et godt gruppeforløb, selvom det ikke indebærer undervisning.

Modellen kan fungere som referenceramme til planlægning, gennemførelse og ikke mindst refleksion og evaluering af gruppeforløbet.

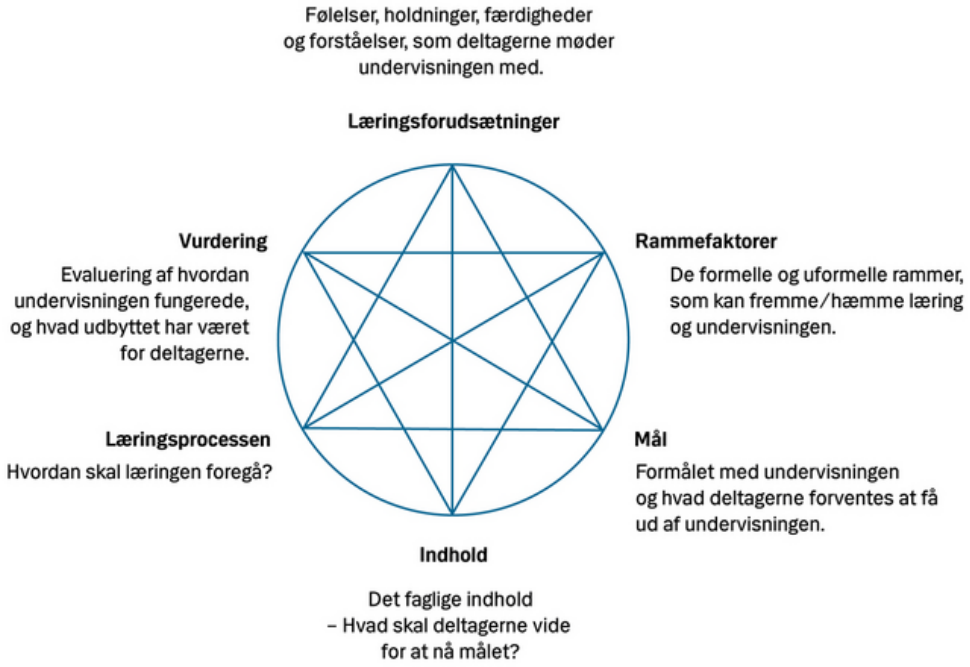

Den Didaktiske Relationsmodel frit efter Hiim og Hippe. Stregerne i modellen illustrerer relationerne mellem elementerne. Pointen er, at du ikke kan ændre noget, uden det går ud over noget andet, da det hele hænger sammen. Det er derfor vigtigt at se modellen som et dynamisk værktøj. Fx kan læringsforudsætningerne og rammefaktorerne være forskellige fra gruppe til gruppe, hvilket har betydning for tilpasning og justering af gruppeprocessen.

I det følgende kan du læse om de enkelte elementer.

Læringsforudsætninger

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Følelser, holdninger, færdigheder og forståelser, som deltageren møder samtalegruppen med.

Er en samtalegruppe mon det bedste for personen lige nu, eller vil det give mere mening at tilbyde vedkommende individuelle samtaler eller et kursus? Det er vigtigt, at du som gruppeleder overvejer deltagernes forudsætninger i forhold til samtalegruppens formål, indhold, rammer og metoder. Det kræver, at du tager dig tid til at lære din målgruppe og dennes forudsætninger at kende. Du kan fx kontakte deltagerne inden og danne dig et indtryk af deres forventninger og behov.

Samtidig er det væsentligt at være opmærksom på, at læringsforudsætninger ikke er statiske, men under konstant forandring. Det kræver, at du som gruppeleder hele tiden overvejer deltagernes aktuelle udgangspunkt og tilpasse indholdet efter det.

Overvej følgende:

- Hvad er deres forudsætninger og aktuelle situation?
- Skal de motiveres til at deltage – eller møder de topmotiverede op?
- Er der særlige forhold, du skal være opmærksom på? Det kan fx være kompenserende tilgange af hensyn til deltagernes nedsatte kognitive funktioner eller særlige hensyn til deres følelsesmæssige ståsted. Det fremgår i de enkelte manualer, hvad du skal være særlig opmærksom på, når du rekrutterer til samtalegrupperne.

Rammefaktorer

De formelle og uformelle rammer, som kan fremme eller hæmme udbyttet af samtaleforløbet.

Samtaleforløbet kan være underlagt formelle rammefaktorer som fx regler, tidsramme, grupperegler og lignende. Men også organisering, økonomi, fysiske omgivelser og materialer er med til at sætte en formel ramme for undervisningen.

De uformelle rammefaktorer kan fx være stemningen blandt deltagerne, deltagersammensætningen og deres forventninger til dig som gruppeleder. Som gruppeleder er du også selv en rammefaktor, der er med til at sætte rammen for gruppeforløbet. Det er fx din tilgang til gruppelederrollen og opfattelse af, hvordan du skal være gruppeleder, dine grænser, din viden og fortrolighed med emnet.

Overvej følgende:

- **Din rolle som gruppeleder:** Har du tilstrækkelig faglig og pædagogisk viden til at kunne facilitere alle temaerne i gruppeforløbet, eller har du behov for sparring eller hjælp fra en kollega til dele af forløbet? Hvad er dine styrker og udfordringer i rollen som gruppeleder for samtalegrupper til mennesker med demens og pårørende?
- **Fysiske rammer:** Er lokalet velegnet til gruppeforløb? Kan I sidde uforstyrret? Er der udstyr til visning af film eller en tavle med det nødvendige udstyr? Er lokalet det samme hver gang? Hvordan er parkerings- og adgangsforholdene?
- **Organisatoriske rammer:** Kan deltagerne få forplejning? Er du alene om gruppeforløbet, eller er I flere? Hvor lang forberedelsestid har du? Hvad tid på dagen og aftenen kan du holde samtalegruppen? Er der økonomi til, at I kan uddele Værktøjskassens hæfter til deltagerne, eller skal I selv downloade dem?
- **Sociale og kulturelle rammer:** Hvordan er stemningen i gruppen? Er den homogen? 'Fylder' nogle af deltagerne for meget i forhold til taletid, er der tryghed og tillid i gruppen til, at alle kan komme til orde?

Mål

Formålet med samtalegruppen, og hvad deltagerne forventes at få ud af gruppeforløbet.

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Målene siger noget om hensigten med gruppeforløbet og det udbytte, deltagerne kan forvente at få. I Værktøjskassens manualer er de overordnede formål og mål for samtalegrupperne beskrevet. Målene er en hjælp for både dig som gruppeleder og deltagerne til at tydeliggøre retningen og hensigten med gruppeforløbet.

Overvej følgende:

- Hvad er samtalegruppens formål og mål?
- Hvilket udbytte forventes deltagerne at få – både ved hver mødegang og efter endt forløb?
- Hvordan kan formål og mål for hver mødegang tydeliggøres for deltagerne?

Indhold

Hvad skal indholdet være i samtalegrupperne?

Som gruppeleder fastlægger og tilpasser du indholdet og niveauet til deltagernes læringsforudsætninger og motivation. I Værktøjskassens manualer er der forslag til indhold og program, men du kan også vælge andre temaer. Det kan fx være, at alle deltagerne er særlig optaget af et bestemt emne, som du vælger at gentage næste gang, eller du vælger at erstatte et planlagt emne med et andet.

Overvej følgende:

- Hvad er det vigtigste budskab til deltagerne på den konkrete mødegang i samtalegruppen?
- Hvordan kan du tilpasse indholdet, hvis deltagerne fx oplever, det er for svært, irrelevant osv.?
- I hvilket omfang skal deltagerne have indflydelse på indholdet?
- Hvordan sikrer du, at indholdet og målet hænger sammen?

Læreprocessen

Hvordan skal processen foregå?

Når du faciliterer gruppeprocessen, skal du huske at tage udgangspunkt i en personcentreret tilgang med fokus på deltagernes individuelle ressourcer, mestringsstrategier og indbyrdes relationer. Det er også vigtigt at huske at bruge kommunikationsformer, der kompenserer for de kognitive funktionstab hos deltagere med demens. Du kan læse mere om samtalemetoder her. I Værktøjskassens manualer kan du læse, hvilken tilgang vi anbefaler i samtalegrupperne.

Overvej følgende:

- Hvordan vil du facilitere processen, så alle kommer til orde, og I når rundt om emnet?
- Hvilke materialer vil du bruge? Det kan fx være filmklip eller samtalekort.
- Hvilke metoder har du gode erfaringer med at bruge?
- Hvad er din primære rolle og funktion? Hvad er din kollegas?

Vurdering

Gruppelederens evaluering af, hvordan samtalegruppen fungerede, og hvad udbyttet har været for deltagerne.

Evaluering omfatter både vurdering af selve gruppeprocessen og deltagernes udbytte. Du skal derfor fra start i din planlægning af samtalegruppen tage stilling til: Hvem skal evaluere? Hvad skal evalueres? Hvordan skal det evalueres? Hvad skal evalueringen bruges til?

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

Efter hver mødegang kan du notere dine refleksioner og evaluere gruppeprocessen sammen med en kollega ud fra elementerne i *Den Didaktiske Relationsmodel*, der findes i logbogen.

- Hvad fungerede godt?
- Er der nogle af deltagerne, som I skal være særligt opmærksomme på?
- Hvad skal I være opmærksomme på næste gang?

Vi anbefaler at bruge logbog til dine løbende notater. Evaluering af gruppeprocessen kan hjælpe dig med at være opmærksom på behov for justeringer undervejs og til kommende samtalegrupper.

For at vurdere deltagernes udbytte af samtalegruppen kan du efter hver mødegang evaluere sammen med deltagerne med følgende spørgsmål:

- Hvordan har det været for dig at deltage i dag?
- Hvad tager du med dig fra i dag? Eller: Hvad synes du har været interessant i dag?
- Er der noget, du synes, vi skal gøre anderledes næste gang?

Deltagerne kan drøfte det med sidemanden, give dig mundtlig feedback i plenum osv. Der er forskellige muligheder, og du skal som gruppeleder vurdere, hvad der er mest velegnet til samtalegruppens kontekst. Du kan du notere deltagernes vurderinger i din logbog og tilpasse den kommende mødegang efter deres feedback, hvis der er behov for det.

Find logbøger og evalueringsskema, som du kan bruge til samtalegrupper, her.

Kilder

Hiim, H & Hippe, E. (2007). Læring gennem oplevelse, forståelse og handling.

Senest opdateret: 15. december 2023